

COLUMN MAARTEN BERGMAN: ACTIVISME VAN BINNENUIT

Afgelopen week vierde de professionele vrijwilligersorganisatie waarvoor ik werk haar 55-jarig bestaan. Om er niet alleen een feestelijk, maar zeker ook een inhoudelijke middag van te maken, hebben we Tim 'S Jongers als hoofdspreker uitgenodigd. Behalve politicoloog en directeur van de Wiardi Beckman Stichting, is hij bovenal auteur van diverse boeken, artikelen en columns over armoede en ongelijkheid.

Hij heeft ruim een uur gesproken. Bevlogen, geen blad voor de mond nemend, de schrijnende kloof tussen bestaanszekerheid en bestaansonzekerheid vlijmscherp beschrijvend, het fundamentele gebrek aan verbinding tussen die twee werelden blootlegend, gebruik makend van zijn charmante Antwerpse accent en persoonlijke ervaring.

Schurend ongemak

Er zaten zo'n vijfenzeventig van onze vrijwilligers en een kleine veertig professionals van diverse samenwerkingspartners in de zaal. Na zijn relaas, dat hier en daar zeker voor schurend ongemak zorgde, volgde daverend applaus. Tijdens de onvermijdbare versnaperingen na zijn lezing werd het gesprek onder de genodigden geanimeerd voortgezet – door en tussen zowel vrijwilligers als professionals. Tot zover de recensie.

Een van de vragen die na zijn relaas werd gesteld, ging over activisme. 'S Jongers roept in zijn boek *Armoede* uitgelegd aan mensen met geld op tot niet langer lijdzaam toezien, maar je stem laten horen zodra duidelijk is dat beleid en uitvoering schofferende, kleinerende en schadelijke effecten hebben.

Maarten Bergman

Gevolgen die niet zelden averechts werken en de problematiek alleen maar verergeren, omdat het systeem – en de mensen die erin werken – niet in staat is een menswaardig antwoord te geven.

Ons financiële stelsel

In diezelfde week heb ik naar de documentaire *De Wereld van Carlijn* gekeken. Carlijn Kingma is cartograaf en opkomende ster aan het firmament, te vergelijken met Maurits Cornelis Escher en Giovanni Battista Piranesi. Ze tekent ideeënwerelden, of zoals ze zelf zegt, kaarten van de soms ondoorgroendelijke werkelijkheid waarin we leven.

Ze wordt in de documentaire gevolgd tijdens het tekenen van haar nieuwste project *Het Waterwerk* van ons geld, een gedetailleerde kaart van ons financiële stelsel. Een Herculeaanse onderneming, die de onrechtvaardigheid van het huidige monetaire systeem blootlegt; de rijken worden steeds rijker en de armen steeds armer. We zien haar zoektocht, de gesprekken met economen en bankiers, de persoonlijke worsteling om het geleerde op papier te krijgen en de complexe materie visueel te maken.

Je kunt zeggen, dat is haar vorm van activisme. Een aanklacht tegen de fundamentele cesuur in onze samenleving. De kloof die alleen maar dieper en breder wordt. Die ook niet zomaar gedicht is. Omdat we het kapitalisme en de markteconomie nou eenmaal van ons hebben gemaakt.

Mijn activisme

Dat drukte mij twee keer met de neus op de feiten. Hoe zit het met mijn activisme? Beleid ik dat alleen vanachter de relatieve veiligheid van het toetsenbord? Is het een papieren tijger? Blijft het bij gemopper in marge? Pruttelen op de vierkante centimeter? Anders gezegd: wat laat ik na? Waardoor laat ik me beperken? Welke belangen houden me tegen om vrijuit te spreken?

Ik kan ze zo noemen: mijn werk en mijn eigen bedrijf, mijn vrees om dat wat ik heb opgebouwd te verliezen. Maar ook de twijfel over mijn kennis en kunde, de onzekerheid over mijn mondelinge uitdrukkingsvaardigheid, de angst een confronterend gesprek aan te gaan met diegenen die het mogelijk niet met me eens zijn (dan wel hoger opgeleid en oneindig veel intelligenter dan ik), dat ik als een raaskallende sufferd overkom, of dat ik mensen zodanig tegen de haren instrijk, dat ik ontslagen word en opdrachten kwijtspeel.

De eerste stap

De route is helder. Het is tijd voor the road not taken. Dwars door het woud van weerstand, weerzin en drift heen. Met open vizier. De eerste stap heb ik gezet. Binnenkort verschijnt een podcast waarin ik met twee andere gasten probeer te verwoorden waar wat mij betreft de kneep zit. Het was heel leuk en spannend om te doen.

Achteraf tolden er minstens tien dingen door mijn hoofd die ik anders (lees: beter) had willen en kunnen zeggen. Soit. Ik heb het gedaan. Mijn eerste schrede. Gedreven door activisme van binnenuit. En ja, in beide betekenissen van het woord. Vanuit mezelf en vanuit de ervaringen die ik opdoe in de organisatie waar ik werk. Het beviel goed. Wordt vervolgd!

Maarten Bergman is zelfstandig docent schuldhulpverlening en armoedebestrijding, en geeft trainingen door het hele land voor gemeenten, opleidingsinstituten, detacheringsbureaus en bewindvoerders. Hij zet zich al ruim 25 jaar in voor een nieuwe visie op het ontstaan van schulden in relatie tot inkomensbeleid. Een aanpak die niet langer de symptomen van armoede en schulden bestrijdt, maar de oorzaak oplost, namelijk het fundamenteel tekort aan financiële draagkracht van honderdduizenden huishoudens in Nederland. Elke maand schrijft hij hierover een column voor platform De Eerstelijns.